Korszakalkotó reformok a gyermeknevelésben

Hogy hova van lehetőségük beadni a szegényebb rétegekhez tartozóknak a gyermekeiket?

Takács Éva, első magyar nőjogi publicista az utóbbi években a nemzeti szellemű nőnevelő intézetek felállítását sürgette a nagyobb városokban. Olyan internátusok létesítését tartja szükségesnek, ahol kellő gondot fordítanak az elme kiművelésére, a szív formálására és a művészi ízlés kialakítására. Úgy gondolja, hogy a tudományokból annyit sajátítsanak el a leányok, hogy képesek legyenek az önálló gondolkodásra és, hogy meg tudják ítélni tetteik jó vagy rossz oldalát. Óhajai meg is valósultak; létrejöttek - többek között - Brunszvik Teréz intézményei.

Immáron kilenc éve, hogy megnyílt Brunszvik Teréz grófnő alapításával az Angyalkert, Magyarország illetve a Habsburg Birodalom első kisdedóvója. A grófnő édesanyja, Seeberg Anna budai hajlékát alakította ki a létesítmény otthonának. Az épület éppen az Attila út és a Mikó utcza sarkán áll. Az eleinte Brunszvik Teréz által pénzelt óvoda tavalyelőtt állami finanszírozásúvá vált. Ebből is láthatjuk, hogy az állam támogatja eme tevékenységet, vagyis az egyre több efféle intézmény születését. Az Angyalkert egyszerre negyven gyermek befogadására alkalmas és sokkal inkább előoskola, mint óvoda, hiszen az intézményben széleskörű elemi okításban részesülnek a naponta idelátogató gyermekek. Az óvó szintén megfelel a század új eszményének, miszerint a közösség táplálja, növeszti az egyént, és eme látásmód több úton is megmutatkozik a közösségek életében. Erre immáron különösen remek példa a kisdedóvók növekvő népszerűsége honunkban. A kisdedóvó egyre csak nőtt, és nő mind a mai napig, hisz mára már több mint

hatvan fős az Angyalkert, emellett a fiatalok nevelésére is egyre többen jelentkeznek. Az intézményekben a svájczi nevelő, Pestalozzi gyakorlatait, elveit használják. Az ifjonczok első nevelője Kern Máté volt és őt is csak férfi tanítók követték, ez sokakban kételyt keltett, mivel ez ideig főként nők okítottak. A tanítók munkáját a dadusok segítik, akik kizárólag nők lehetnek. Ők ápolgatják, babusgatják a szomorkodókat vagy azokat, akik megsérültek a nagy játékban. Feladataik az ebédeltetés és ozsonna osztás, valamint a tsendes pihenő zavartalanságának felügyelete, hogy amelyik kisdednek szüksége van rá, az aludhasson. Abban kételkednek néhányan, hogy netán az óvókban a Birodalom munkálkodik és láthatatlan, annál erőszakosabb módszereivel hat a gyermekek gondolkodására, ám ezek Brunszvik Teréz Angyalkertjére nem igazak.

Míg a tehetős nemes tsaládok saját nevelőket fogadnak házukba csemetéik nevelésére, addig az Angyalkertbe főként fuvarosok, napszámosok, mosónők és tselédasszonyok járatják gyermekeiket. Az óvodában igazi közösségre lelhetnek, hiszen a kisdedóvóba járó kisdedeknek a mindennapos más gyermekekkel való közös tanulás később tsak a javukra válhat, hiszen ezáltal könnyen önállóvá válnak majd, mindeközben megtanulnak alkalmazkodni környezetükhöz is. Habár Brunszvik Teréz rajong a gyermekekért, saját utódja mégsem született, hiszen még fiatal hölgy korában úgy döntött, hogy sosem megy férjhez. Brunszvik Teréz unokahúga, Teleki Blanka, látva nagynénje szorgalmas munkáját, elhatározta, hogy követni fogja és ugyanolyan odaadással ő is tenni fog honunk szebb lelkű asszonyaiért, valamint a nőnevelés érdekében. Ennek apropóján

nyílt meg még az Angyalkert megnyitásának évében az ugyancsak krisztinavárosi ipariskola, amely az óvodából kikerülő, hét éven felüli leányok számára épült, Brunszvik Teréz és Teleki Blanka együttműködése révén, ahol kézműipari jártasságot sajátíthatnak el a fiatal hölgyek. A grófnő tavaly létrehozott egy közösséget is, mégpedig a Kisdedóvó Intézeteket Magyarországban Terjesztő Egyesületet, amely az óvodák elterjesztésének érdekében jött létre. Eme cselekedettel is hazánkat szolgálá, miként az egyik legkövetkezetesebb híve a nők egyenjogúsításának. Teréz grófnőt már manapság is sokan a gyermeknevelés apostolaként és a női Széchenyiként emlegetik, emellett a nők jogaiért is munkálkodik, amiért még többen hálásak néki.

Fáy András így elmélkedik: a *Nőnevelés és nőnevelő-intézetek hazánkban* című írásában és hosszan kifejti a véleményét a nőnevelésről, miként megírja: „és mivel vélhetném e' nagy czélt biztosabban elérhetőnek, mint nevelés, 's legelőbb is nők' és anyák' nevelése által, kik nemzedékeket hordoznak méheikben, ápolnak emlőiken, 's első hatásaikkal ezekre idvet vagy átkot árasztanak?" Fáy András szerint a hibás nevelés a gáláns francia stílusból ered, XIV. Lajos korából. Az akkori eszme a nőt, amint írja „lehizelgé méltósága' trónjáról, kiskorúságra kárhoztatá, gyermeki bábot ada királyi pálcza helyett kezébe". Brunszvik Teréz nem értett egyet Fáy András elméleteivel, hiszen ő a nők hivatásának, egyenjogúságának megítélésében sokkal radikálisabb felfogást képvisel, ahogy írja: „a korai nevelés a legfontosabb. Amit az ember gyermekként lát, az segíti egész életében, hogy a jó felé orientálódjék."

Az első falusi kisdedóvót Bezerédj Amália, férjével, Bezerédj Istvánnal teremtette meg tavaly, Tolna megyében, Hidja-pusztán. E ténykedés is óriási előrelépést jelentett, hiszen már egy ilyen egészen apró településen is van lehetőségük a gyermekeknek egészen ifjú koruktól egy közösségbe tartozni. Bezerédj Amália meséket, könyveket is ír gyermekeknek, művei közül a *Flóri könyve* című história a legbravúrosabb.

Hazánk kisdedóvóiban pedig így alakul az ifjak napja: A kisdedek virradattól nyolc óráig érkeznek az óvodába, utána, kis mozgást követően, tisztasági vizsgálat történik, tornasorban. Ezt követően bemennek a belső szobába és imádkoznak, valamint énekelnek, mialatt a többi termet szellőztetik. A fohászkodás elvégzése után mindegyik korosztály csoportokban társalog, majd a kis kölkök külön-külön másodreggelihez járulnak. Ezután haza bocsátják a legtöbb csemetét, csak azok maradnak bent akik messziről járnak be, így ők a peszterna figyelmével kísérve fogyasztják el azt, amit reggel magukkal hoztak. Ebéd után mindenki visszatér az óvodába és minden úgy megy tovább, ahogyan reggel, ellenben a legkisebbek ilyenkor tsendespihenőt tartanak. Utána ismét társalgás, majd ozsonna következik. Öt óra után már minden kisdedért meg kell érkeznie a szülőjének, hogy hazavigye.

Egy szó mint száz láthatóan temérdek eltökélt polgár tesz Magyarország oktatási és nőnevelési fejlődéséért. De vaj’ miképp lehetne még többet tenni eme tiszta szívű cselekedetekért?

Most, hogy közeledik a karácsony ünnepe, a czikkhez kapcsolódóan érdekesség lehet, hogy Brunszvik Teréz tizenhárom

esztendővel ezelőtt a martonvásári birtokán felállította Magyarország első karácsonyfáját, az újjászületés és az örökkévalóság szimbólumát, ami azóta már szinte minden lakásban megjelenik karácsonykor. Eme ideát is külhonról, Németországból hozta hazánkba, néki köszönhetően egyre több családban állítanak karácsonyfát ezzel is szebbé, hangulatosabbá téve a Húsvét utáni legnagyobb ünnepélyt, Urunk születését.
Így kíván lapunk minden kedves olvasónknak áldott, békés, jó kedélyű karácsonyi ünnepeket!

Források:

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1828_junius_1_megnyilik_az_angyalkert_budan/
https://24.hu/tudomany/2020/07/27/ovoda-brunszvik-terez/
https://hu.wikipedia.org/wiki/Teleki_Blanka
http://www.pukanszky.hu/eloadasok/ELTE_PhD_A%20noneveles%20tortenete/Segedanyagok/03_Pukanszky_Noneveles_vegso.pdf
https://hu.wikipedia.org/wiki/Kar%C3%A1csonyfa

Angliában rebesgetik,hogy az újdonsült, tsupán 18 éves uralkodónő hasra esett szoknyájában a koronázási czeremónián. Leesett a fejéről a sokszáz éves aranykorona és a jogar is megsérült. Vajon mennyi igaz mindebből? Vagy csak Viktória királynő rosszakarói terjesztik ezt a kellemetlen hírt?